

Upprättad: 2020-08-25
Diarienummer: KS.2020.78

Regeringskansliet
Finansdepartementet,

Dnr Fi2020/00647

Remissvar SOU 2020:8, Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

Inledning

Generellt är Gnesta kommun positivt inställd till många av de förslag som kommittén lägger fram och delar kommitténs beskrivning av många kommuners svårigheter att klara välfärdsuppdragen. Kommunutredningens olika förslag kommenteras var för sig nedan. Sammanfattningsvis vill Gnesta kommun särskilt trycka på följande delar som behandlas i kommunutredningen.

Gnesta stödjer tanken att inte påtvinga mindre kommuner samverkan/sammanlänkning utan att det istället skapas goda förutsättningar för att på frivillig bas underlätta för kommunerna att tillsammans finna lösningar.

Gnesta anser att det redan idag finns många lokala idéer om nya sätt att samverka men att dessa ofta hindras eller försvåras av kolliderande nationell styrning eller speciallagstiftning. Som exempel kan nämnas sekretesslagen eller regler för att utnyttja fjärrundervisning i skolan.

Betänkandet påpekar att varken samverkan eller sammanförning av kommuner påverkar kommunernas möjlighet att minska kostnaderna i de stora välfärdsområdena "vård skola omsorg" mer än marginellt. Orsaken är att de måste utföras med "rimlig" geografisk närhet till befolkningen. För en kommun som Gnesta, storstadsnära men med liten befolkning och gles landsbygd, innebär det att kostnaderna för små skolor och långa resvägar för hemtjänsten kvarstår även om kommunen samverkar med eller sammanförs med annan kommun. Därför bör staten tillskjuta mer resurser till den kommunala välfärden för att upprätthålla en nationell likvärdighet mellan tätorter och landsbygd. Det räcker inte med att se över statsbidragssystem och de kommunala utjämningsystemen.

Betänkandet lyfter fram att kommuner kan effektiviseras och öka graden av professionalisering genom förbättrad ledning och styrning liksom bättre utvecklingskapacitet och förmåga att rekrytera specialistkompetenser.

Därav bör slutsatsen dras att olika insatser för att stödja kommuner som frivilligt går samman eller prövar samverkan ska riktas till dessa områden.

Oavsett hur kommitténs förslag kommer att omsättas i ett förändringsarbete så måste kommunernas behov av långsiktiga planeringsförutsättningar beaktas.

Synpunkter på de i betänkandet framförda förslagen

Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner

Utredningens förslag om statsbidrag införs för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat mot att åstadkomma en mer strategisk samverkan eller en frivillig sammanläggning.

Kommentar: Gnesta ställer sig generellt positivt till att statsbidrag införs för att stimulera strategisk samverkan.

Utredningen föreslår att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar.

Kommentar: Gnesta anser att stimulans till kommunsammanläggning inte ska vara en fråga om skuldsanering för vissa kommuner. Det finns många kommuner som har varit mycket återhållsamma med att ta upp lån, men framöver har svårt att klara stora investeringar oavsett om det rör sig om VA - system eller byggnation av nya skolor, förskolor eller särskilda boenden för äldre som följd av stark tillväxt. De kommuner som trots behov idag avstår från att reinvestera i olika anläggningar och lokaler just för att de inte vill öka kommunens skuldbörda borde vara de som stimuleras. Därför kan kanske stödet utformas som ett statligt finansieringsstöd vilket stimulerar investeringar för just de kommuner som har de stora/största behoven.

Vad gäller sammanföring av kommuner så pekar betänkandet inte på så stora ekonomiska vinster. De stora och kostsamma välfärdstjänsterna förskola, skola, äldreomsorg bedrivs lokalt och är inte så beroende av kommunernas storlek. Samtidigt lyfter betänkandet fram att administration, styrning och ledning, specialistfunktioner, och ansvar för andra uppdrag än välfärdens kärna, liksom utvecklingskapacitet och robusthet troligen vinner på kommunsammanföring. Detta menar Gnesta kommun borde leda till en diskussion om andra typer av stöd och incitament som riktas till kommuner som söker samordning kring dessa aspekter.

Försöksverksamhet

Utredningen föreslår att regeringen initierar en försöksverksamhet där kommuner får ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget. De som utför vardagsarbetet inom utbildning och socialomsorg omnämner ofta svårigheter att samverka och att detta beror på annan speciallagstiftning eller föreskrifter.

Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

Utredningen föreslår att Statskontoret ges ett kunskapsutvecklande uppdrag avseende kommunernas förutsättningar och utvecklingsbehov.

Kommentar: Gnesta har i grunden inget emot ett kunskapsutvecklande uppdrag avseende kommunernas förutsättningar och utvecklingsbehov. Tveksamt om statskontoret är rätt instans för detta.

Utredningen föreslår att regeringen tar initiativ till att Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), får i uppdrag att i samverkan med statliga tillsynsmyndigheter utveckla statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamheter.

Kommentar: Gnesta stödjer detta förslag

Statens åtagande och statlig närvaro i hela landet

Utredningen bedömer att det är av avgörande betydelse att staten sköter sina åtaganden för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sitt uppdrag.

Kommentar: Gnesta delar kommitténs uppfattning.

Kommunernas ekonomi

Utredningen föreslår att regeringen lägger fram ett förslag om godkännande av en statsbidragsprincip till riksdagen. Principen innebär att staten primärt ska använda andra sätt än riktade statsbidrag för att styra kommunernas verksamhet.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget.

Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Syftet är att säkerställa att utjämningsystemet i tillräcklig grad kan ge kommunerna likvärdiga ekonomiska förutsättningar oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturellt betingade kostnader.

Kommentar: Gnesta ser det som absolut nödvändigt att se över utjämningsystemet, men att staten måste tillskjuta mer resurser om utjämningsystemet ska vara verktyg för att kompensera det växande gapet mellan olika kommunkategorier.

Det finns en strukturell skillnad i kostnad att leverera välfärd till medborgarna i glesbygd kontra tätort. Denna faktor är inte belyst tillräckligt i betänkandet då många av betänkandets diskussioner återförs till kategoriseringen av kommuner utifrån befolkningsstorlek. Att leverera välfärd i en kommun med liten befolkning men stor geografisk yta är dyrare jämfört med en tätbefolkad kommun.

Detta gäller såväl rena glesbygdskommuner som storstadsnära små kommuner med en tätort och glesbefolkad landsbygd. Om två glest befolkade kommuner slås samman kvarstår kostnadsbilden även om befolkningen på pappret ökar i den sammanförda kommunen.

Utredningen föreslår att regeringen tillser att det sker en löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Kommentar: Gnesta stödjer detta förslag, då det troligtvis leder till mer löpande förändringar som kommunerna lättare kan hantera. Samtidigt är det viktigt att de kommunalekonomiska villkoren inte förändras för ofta så att det stör kommunernas långsiktiga planering.

Kommunernas kompetensförsörjning

Utredningen bedömer att regeringen bör ta initiativ till generella åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekryteringen till tjänster inom kommunernas verksamhetsområden.

Kommentar: Gnesta delar kommitténs förslag. Åtgärderna bör syfta till att höja sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet i befolkningen, särskilt bland utrikes födda, men också att kraftfulla insatser görs för att utbilda fler till yrkesområden inom kommunal välfärdssektor.

Utredningen föreslår att regeringen tar initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.

Kommentar: Gnesta ställer sig tveksam till detta förslag. Förslaget bygger på tanken att det är ekonomiska incitament som är viktigast att stärka för rekrytering. Samtidigt pekar utredningen på en rad andra faktorer som t ex vikten av att kunna få arbeta som specialist i en större och mer professionell organisation, att få möjlighet att utvecklas osv. Svårigheterna för små kommuner att vara attraktiva i detta avseende är stora vare sig kommunen finns i avlägsen glesbygd eller storstadsnära såsom Gnesta.

Kommunernas digitaliseringsarbete

Utredningen bedömer att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte som kommunerna kan ansluta sig till.

Kommentar: Gnesta ställer sig bakom förslaget.

Utredningen förslår att regeringen tillsätter ett rättsligt beredningsorgan inom kommittéväsendet som får i uppdrag att löpande ta fram beredningsunderlag för anpassning av gällande rätt som möjliggör accelererad digitalisering och förbättrad digital informationsförsörjning i kommunerna.

Kommentar: Gnesta stödjer förslaget.

Utredningen bedömer att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget. Små kommuner har svårt att rekrytera IT- och strategisk kompetens, med följd att kommunerna ofta hamnar i händerna på kommersiella aktörer. Med detta följer stora digitaliseringskostnader som uppväger nyttan av digitaliseringen ur ett ekonomiskt perspektiv. Allmänt men mycket viktigt stöd till kommunerna är att snabba på utbyggnaden av bredband. Idag är det svårt att göra ekonomiska vinster med nya tekniska möjligheter inom t ex hemtjänst om det saknas stabil uppkoppling utanför tätorterna. Detta gäller också mindre storstadsnära kommuner med glesbefolkad landsbygd.

Övriga förslag och bedömningar

Utredningen bedömer att staten bör vidta åtgärder för att förenkla för kommunerna att ta del av statliga myndigheters planeringsunderlag som behövs i kommunernas klimatrelaterade arbeten.

Kommentar: Gnesta stödjer förslaget

Planeringsunderlagen bör tillhandahållas utan kostnad för kommunerna. Utredningens föreslår att regeringen tar initiativ till en utredning om det finns behov av ändringar i speciallagstiftning om grundläggande infrastruktur, för att underlätta samverkan mellan kommuner, särskilt avseende vatten- och avloppssystem (VA - system) och bredband.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget.

Utredningen förslår att regeringen ger Tillväxtverket i uppdrag att i samverkan med Boverket, Trafikverket och regionerna stödja strategisk planering i kommunerna, med syfte att förbättra samarbetet i lokala och regionala planeringsprocesser.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget.

Utredningen bedömer att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i kommuner där fastigheters låga marknadsvärden negativt påverkar möjligheten att finansiera nybyggnation. Regeringen bör också underlätta byggandet av bostäder genom förändringar av redovisningsregelverket.

Kommentar: Gnesta stöder förslaget.

Sammanträdesdatum: 2020-09-07

Diarienummer: KS.2020.78

§ 60

Remiss Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)

Beslut

1. Anta förslag till remissvar.

Sammanfattning av ärendet

Regeringen beslutade den 9 februari 2017 att tillkalla en kommitté, kallad Kommunutredningen för att

- utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Strategin ska bygga på en fördjupad analys av hur befintliga och framtida utmaningar bör mötas, samt om, och i så fall vilka, strukturella förändringar som är nödvändiga.
- föreslå vilka åtgärder som bör vidtas och hur en genomförandeprocess kan utformas.

I direktiven framhålls bl.a. fyra specifika strukturella åtgärder som kan bidra till att stärka kommunernas förmåga att möta samhällsutvecklingen: kommunal samverkan, kommunsammanslagningar, förändrade uppgifter, samt en asymmetrisk ansvarsfördelning.

Den samlade bilden är att kommunerna idag har att hantera:

- svagare ekonomi
- svårigheter med personal- och kompetensförsörjning
- etablering och integration av nyanlända
- växande och uppskjutna investeringsbehov
- växande anspråk på service och välfärd
- kompetens att klara klimatförändring och hållbar utveckling

Kommunutredningen ger i sitt slutbetänkande en gedigen beskrivning av såväl den historiska bakgrunden som de faktorer som de senaste åren liksom idag skapar en ökande påfrestning på Sveriges 290 kommuner. Uppdraget att leverera kvalitativt bra välfärdstjänster i en ökande omfattning på grund av urbanisering och demografisk förändring är en reell utmaning för samtliga kommuner, samtidigt som skillnaderna i förutsättningar att klara uppdragen ökar mellan olika typer av kommuner. Ekonomi och kompetensförsörjning blir alltmer problematiska frågor att hantera de kommande

åren, liksom att upprätthålla såväl drifts- som utvecklingskapacitet. Det handlar också om förmågan att klara ökande investeringsbehov, lösa integrations- och utanförskapsfrågorna liksom att hantera och förebygga klimatförändringar och hållbarhet.

Med de ökande skillnaderna i förutsättningar mellan kommunerna att kunna möta och hantera alla dessa utmaningar, krävs strukturella och ekonomiska insatser för att upprätthålla likvärdighet i hela landet.

Gnesta kommun har fått betänkandet på remiss och regeringen efterfrågar synpunkter på betänkandet och de förslag som kommittén lämnar.

Beslutsunderlag

1. Tjänsteskrivelse 2020-08-17
2. Remissvar SOU 2020:8

Tjänsteförslag

1. Anta förslag till remissvar.

Förslag till beslut på sammanträdet

Gustav Edman (MP) och Håkan Ekstrand (C) bifaller det framskrivna förslaget.
Ordföranden föreslår att kommunstyrelsen bifaller tjänsteförslaget.

Beslutsgång

Kommunstyrelsen bifaller ordförandens förslag.

Sändlista

~ Finansdepartementet, Dnr Fi2020/00647 fi.remissvar@regeringskansliet.se